Guía Docente			
Datos Identificativos			**2023/24**
Asignatura (*)	Educación inclusiva e multicultural	**Código**	652G01011
Titulación	Grao en Educación Infantil		

Descriptores				
Ciclo	**Período**	**Curso**	**Tipo**	**Créditos**
Grao	1º cuadrimestre	Segundo	Formación básica	6

Idioma	Galego		
Modalidade docente	Presencial		
Prerrequisitos			
Departamento	Pedagoxía e Didáctica		
Coordinación	Depalma Ungaro, Renee	**Correo electrónico**	r.depalma@udc.es
Profesorado	Castro Rodríguez, Mª Montserrat Depalma Ungaro, Renee	**Correo electrónico**	maria.castror@udc.es r.depalma@udc.es
Web			
Descrición xeral	A materia Educación inclusiva e multicultural comprende as estratexias prácticas e as reflexións críticas que posibilitan unha educación para a xustiza social no nivel máis temperán do ensino. Realízase unha análise da diversidade humana en termos de diferenza de capacidades, xénero, sexualidade, nacionalidade, pobo, procedencia xeográfica (rural/urbano, norte/sur), relixión, clase social, etnia, lingua ou variante dialectal, por nomear algunhas das «diferenzas que fan una diferenza» dentro e fóra do ámbito escolar. Isto implica unha «atención á diversidade» cultural e funcional que transcende un enfoque estritamente dirixido aos problemas e ás necesidades particulares dos individuos para reparar nos procesos socias sistemáticos que contribúen a converter as diferenzas humanas en desigualdades. Examínanse as conexións que existen entre as contornas educativas e outras esferas socioculturais relevantes para as nenas e nenos máis novos: o seo familiar, os medios de comunicación e a cultura popular, as comunidades locais e globais, os estados-nación e as relacións transnacionais das migracións, ou os dereitos humanos recoñecidos a nivel nacional e internacional; e revélanse e analízanse as presuncións, estereotipos e prexuízos que se producen e reproducen nestes contextos sociais. A materia participa no programa "English Friendly" - polo tanto, aínda que se imparta en galego, o profesorado está dispoñible a comunicar en inglés e admitir traballos e tarefas neste idioma.		

Competencias do título	
Código	**Competencias do título**
A1	Comprender os procesos educativos e de aprendizaxe no período de 0-6, no contexto familiar, social e escolar.
A5	Saber promover a adquisición de hábitos en torno á autonomía, a liberdade, a curiosidade, a observación, a experimentación, a imitación, a aceptación de normas e de límites, o xogo simbólico e heurístico.
A8	Saber informar a outros profesionais especialistas para abordar a colaboración do centro e do mestre na atención ás necesidades educativas especiais que se propoñan.
A9	Adquirir recursos para favorecer a integración educativa de estudantes con dificultades.
A12	Promover e colaborar en accións dentro e fóra da escola, organizadas por familias, concellos e outras institucións con incidencia na formación cidadá.
A13	Analizar e incorporar de forma crítica as cuestións máis relevantes da sociedade actual que afectan á educación familiar e escolar: impacto social e educativo das linguaxes audiovisuais e das pantallas; cambios nas relacións de xénero e interxeracionais; multiculturalidade e interculturalista; discriminación e inclusión social e desenvolvemento sustentable.
A14	Coñecer a evolución histórica da familia, os diferentes tipos de familias, de estilos de vida e educación no contexto familiar.
A19	Comprender que a dinámica diaria en educación infantil é cambiante en función de cada estudante, grupo e situación e saber ser flexible no exercicio da función docente.
A21	Saber traballar en equipo con outros profesionais de dentro e fóra do centro na atención a cada estudante, así como na planificación das secuencias de aprendizaxe e na organización das situacións de traballo na aula e no espazo de xogo, identificando as peculiaridades do período 0-3 e do período 3-6.
A26	Saber analizar os datos obtidos, comprender criticamente a realidade e elaborar un informe de conclusións.
A28	Coñecer experiencias internacionais e exemplos de prácticas de innovadoras en educación infantil.

A32	Valorar a relación persoal con cada estudante e a súa familia como factor de calidade da educación.
B3	Aplicar un pensamento crítico, autocrítico, lóxico e creativo.
B5	Traballar de forma colaborativa.
B11	Capacidade de busca e manexo de información.
B16	Capacidade para integrarse e comunicarse con expertos noutras áreas e en contextos diferentes.
B17	Capacidade para presentar, defender e debater ideas utilizando argumentos sólidos.
B20	Coñecemento de outras culturas e de outras costumes.
B24	Recoñecemento e respecto á diversidade e á multiculturalidade.
C4	Desenvolverse para o exercicio dunha cidadanía aberta, culta, crítica, comprometida, democrática e solidaria, capaz de analizar a realidade, diagnosticar problemas, formular e implantar solucións baseadas no coñecemento e orientadas ao ben común.
C6	Valorar criticamente o coñecemento, a tecnoloxía e a información dispoñible para resolver os problemas cos que deben enfrontarse.
C8	Valorar a importancia que ten a investigación, a innovación e o desenvolvemento tecnolóxico no avance socioeconómico e cultural da sociedade.

Resultados da aprendizaxe			
Resultados de aprendizaxe	Competencias do título		
O alumnado: -situará estas tradicións na evolución das múltiples expresións históricas da mestizaxe, hibridación e porosidade transculturais, por unha banda; e por outra banda, tratará o peche cultural que supón o racismo, o etnocentrismo, a dominación lingüística, a xenofobia, o clasismo, o sexismo, a homofobia e outras expresións de discriminación, opresión e marxinación, até o actual momento histórico do mundo globalizado.	A1 A13	B3 B17 B20	C6 C8
-familiarizarase coas diversas tradicións intelectuais da Educación Inclusiva e Multicultural e cos aspectos destes campos de investigación máis relevantes para a etapa de Educación Infantil, ao entrar en contacto coas fontes bibliográficas, audiovisuais e informativas fundamentais.	A8 A28	B11	
-comprenderá que a Educación Inclusiva e Multicultural supón un corpus de coñecementos inacabados, mutables e continuamente negociados, e non un paradigma pechado ou monolítico, polo que debe derivar no desenvolvemento dun xuízo (ou disposición) profesional flexible e crítico.	A19 A26	B16	
- apreciará a importancia tanto profesional como social dos aspectos ético-axiolóxicos da Educación Inclusiva e Multicultural para a etapa de Educación Infantil, ao desenvolver actitudes á vez críticas e solidarias fronte á diversidade humana nas comunidades educativas, e ao adquirir e fomentar valores tanto universais como particulares relacionados coa empatía, o respecto, a dignidade humana e os dereitos humanos, o apoio mutuo, a reciprocidade, a colaboración, a inclusión dos excluídos, e a participación igualitaria e democrática na vida pública do centro.	A14 A21 A32		C4
- comprenderá, analizará e avaliará os principais contidos, recursos, estratexias e ámbitos de intervención abordados desde a Educación Inclusiva e Multicultural: contidos culturalmente inclusivos e interculturais; a organización democrática da aula e do centro; a inclusión e promoción das perspectivas e voces minoritarias e/ou desfavorecidas socialmente, e a análise crítica dos documentos e medios de comunicación-aprendizaxe.	A12	B24	
- iniciarase na aplicación crítica dos coñecementos pedagóxicos e das principais estratexias e recursos didácticos (curriculares, metodolóxicos, organizativos e dinamizadores) desenvolvidos desde a Educación Inclusiva e Multicultural para a etapa de Educación Infantil.	A5 A9	B5	

Contidos	
Temas	Subtemas
Estratexias didácticas na atención á diversidade e a educación inclusiva na etapa de Educación Infantil	Abordar a diversidade no aula, evitando o ?currículo turístico? O deseño universal de contornas flexibles de aprendizaxe A concienciación lingüística crítica A pedagoxía queer-feminista
Modelos de Educación Multicultural e Inclusiva	A Educación Intercultural ? bases e exemplos A educación inclusiva ? bases e exemplos

Atención á diversidade cultural e funcional e inclusión na escolaridade temperán	Cumprir cos dereitos humanos para unha educación cara á xustiza social A concienciación sobre a diversidade humana e o seu valor
Prexuízos, estereotipos e outros tipos de discriminación e exclusión nas institucións escolares	O racismo e a xenofobia A segregación da diversidade funcional O patriarcado e a matriz heterosexual As ideoloxías lingüísticas e os procesos de minorización lingüística
Globalización e currículo na Educación Infantil, formas de representación e participación na etapa de Infantil	Recoñecer e representar ?As diferenzas que fan diferenza? Deseño de propostas globalizadoras e inclusivas

Planificación				
Metodoloxías / probas	**Competencias**	**Horas presenciais**	**Horas non presenciais / traballo autónomo**	**Horas totais**
Aprendizaxe colaborativa	A1 A5 A8 A9 A12 A13 A14 A19 A21 A26 A28 A32 B3 B5 B11 B16 B17 B20 B24 C4 C6 C8	10	32	42
Lecturas	A1 A5 A8 A9 A12 A13 A14 A19 A21 A26 A28 A32 B3 B16 B20 B24 C4 C6 C8	0	10	10
Sesión maxistral	A1 A5 A8 A9 A12 A13 A14 A19 A21 A26 A28 A32 B3 B16 B17 B20 B24 C4 C6	0	24	24
Discusión dirixida	A1 A5 A8 A9 A12 A13 A14 A19 A21 A26 A28 A32 B3 B5 B11 B16 B17 B20 B24 C4 C6 C8	20	20	40
Traballos tutelados	A1 A5 A8 A9 A12 A13 A14 A19 A21 A26 A28 A32 B3 B5 B11 B16 B17 B20 B24 C4 C6 C8	12	20	32
Atención personalizada		2	0	2
***Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientativo, considerando a heteroxeneidade do alumnado**				

Metodoloxías	
Metodoloxías	**Descrición**
Aprendizaxe colaborativa	Os traballos tutelados (ver descrición abaixo) e as actividades puntuais que se levan a cabo nas clases interactivas
Lecturas	Lecturas obrigatorias que se realizan fóra da aula e que se poden clarificar durante as clases expositivas, e lecturas adicionais que apoian a información presentada nas clases expositivas e que forman a base bibliográfica para os traballos.
Sesión maxistral	Exploracións e explicacións baseadas tanto nas lecturas básicas da materia como noutras que complementan e enriquecen as básicas Presentaranse en formato virtual, e dispoñibles na plataforma Moodle.

Discusión dirixida	Respostas a cuestións específicas establecidas nas clases interactivas, que se elabora de forma colectiva nos grupos de traballo (de 3-5) por medio dunha serie de tarefas na Moodle. No seu conxunto, se forma un portafolio que da evidencias da aprendizaxe ao longo da materia. As datas limites serán especificadas no primeiro día de clase, xunto coas pautas para seguir co cumprimento de cada traballo.
Traballos tutelados	Traballos colaborativos que se levan a cabo en grupos de 3-5 e que se entregan de forma escrita. As datas límites serán especificadas o primeiro día de clase, xunto coas pautas para realizar adecuadamente cada traballo.

Atención personalizada	
Metodoloxías	**Descrición**
Discusión dirixida Traballos tutelados	Recíbese unha atención personalizada, ao nivel do grupo de traballo, durante as clases interactivas. Pódese tamén recibir unha atención personalizada durante as titorías (por iniciativa do alumnado). A materia participa no programa "English Friendly" - polo tanto, aínda que se imparta en galego, o profesorado está dispoñible a comunicar en inglés e admitir traballos e tarefas neste idioma.

Avaliación			
Metodoloxías	**Competencias**	**Descrición**	**Cualificación**
Discusión dirixida	A1 A5 A8 A9 A12 A13 A14 A19 A21 A26 A28 A32 B3 B5 B11 B16 B17 B20 B24 C4 C6 C8	Respostas a cuestións específicas establecidas nas clases interactivas, que se elaboran de forma colectiva nos grupos de traballo (de 3-5) por medio dunha serie de tarefas na plataforma Moodle. No seu conxunto, se forma un portafolio que da evidencias da aprendizaxe ao longo da materia.	20
Traballos tutelados	A1 A5 A8 A9 A12 A13 A14 A19 A21 A26 A28 A32 B3 B5 B11 B16 B17 B20 B24 C4 C6 C8	Traballos colaborativos que se levan a cabo en grupos de 3-5 e que se entregan de forma escrita. As datas limites serán especificadas no primeiro día de clase, xunto coas pautas para seguir co cumprimento de cada traballo.	80

Observacións avaliación

@font-face
{font-family:"Cambria Math";
panose-1:2 4 5 3 5 4 6 3 2 4;
mso-font-charset:0;
mso-generic-font-family:roman;
mso-font-pitch:variable;
mso-font-signature:3 0 0 0 1 0;}@font-face
{font-family:Calibri;
panose-1:2 15 5 2 2 2 4 3 2 4;
mso-font-charset:0;
mso-generic-font-family:swiss;
mso-font-pitch:variable;
mso-font-signature:-536859905 -1073732485 9 0 511 0;}p.MsoNormal, li.MsoNormal, div.MsoNormal
{mso-style-unhide:no;
mso-style-qformat:yes;
mso-style-parent:"";
margin:0cm;
mso-pagination:widow-orphan;
font-size:12.0pt;
font-family:"Calibri",sans-serif;
mso-ascii-font-family:Calibri;
mso-ascii-theme-font:minor-latin;
mso-fareast-font-family:Calibri;
mso-fareast-theme-font:minor-latin;
mso-hansi-font-family:Calibri;
mso-hansi-theme-font:minor-latin;
mso-bidi-font-family:"Times New Roman";
mso-bidi-theme-font:minor-bidi;
mso-ansi-language:GL;
mso-fareast-language:EN-US;}.MsoChpDefault
{mso-style-type:export-only;
mso-default-props:yes;
font-family:"Calibri",sans-serif;
mso-ascii-font-family:Calibri;
mso-ascii-theme-font:minor-latin;
mso-fareast-font-family:Calibri;
mso-fareast-theme-font:minor-latin;
mso-hansi-font-family:Calibri;
mso-hansi-theme-font:minor-latin;
mso-bidi-font-family:"Times New Roman";
mso-bidi-theme-font:minor-bidi;
mso-fareast-language:EN-US;}div.WordSection1
{page:WordSectionA avaliación obrigatoria será continua, por medio de tarefas e traballos que se entregan pola plataforma Moodle. O exame será opcional, por petición do alumnado antes da data establecida na presentación da materia. No caso, a ponderación das notas cambiarase segundo a formula estipulada. Os criterios de avaliación para a 1ª e 2ª convocatoria do exame serán os mesmos. Unha vez elixida a modalidade con exame, non se pode cambiar.

As faltas pódense xustificar por informe de médico ou laboral.

Para alumnado con recoñecemento de dedicación a tempo parcial e dispensa académica de exención de asistencia, se pode adaptar os criterios sempre cando se avise da situación durante as primeiras dúas semanas da materia.

UNIVERSIDADE DA CORUÑA

Fontes de información

Bibliografía básica	Aguado, T. (2008).Glosario: Educacción Intercultural. Retrieved from http://www.aulaintercultural.org/article.php3?id_article=3203.Aierbe, P., Díaz, I. e outros (2003). Análisis de prensa 2002: inmigración, racismo y xenofobia. San Sebastian, Tercera Prensa / Mugak.Aldrey Vázquez, J. A. (2006). As migracións de retorno. In R. C. Lois González & R. M. Verdugo Matés (Eds.), As migracións en Galiza e Portugal: Contributos desde as ciencias sociais (pp. 119-150). Santiago de Compostela: Candeia.Amnistía Internacional (2002): ¿Sabes a qué juegan tus hijos? Videojuegos, racismo y violación de derechos humanos. Madrid, Amnistía Internacional. Disponible a: http://www.es.amnesty.org/uploads/tx_useraitypdb/videojuegos2002.pdf.Amnistía Internacional (2007): Informe 2007: el estado de los derechos humanos en el mundo. Madrid, Editorial Amnistía Internacional. Disponible a: http://thereport.amnesty.org/document/172.Barton, L. (Coord.) (2008): Superar las barreras de la discapacidad: 18 años de Disability & Society. Madrid, Morata (pp. 327-340).Barton, L. (Coord.) (1998). Discapacidad y sociedad. Madrid: Morata.Bhabha, H. K. (2002). El lugar de la cultura. Buenos Aires: Manantial.Blanco, C. S. (2008). Discusiones curriculares críticas de la lectura y la escritura en la Etapa Infantil para el cambio social. Revista Iberoamericana de Educación, 47(1), 1-13.Lecturas Adicionais Aguado, T. (2008). Glosario: Educacción Intercultural. Retrieved from http://www.aulaintercultural.org/article.php3?id_article=3203.Aierbe, P., Díaz, I. e outros (2003). Análisis de prensa 2002: inmigración, racismo y xenofobia. San Sebastian, Tercera Prensa / Mugak.Aldrey Vázquez, J. A. (2006). As migracións de retorno. In R. C. Lois González & R. M. Verdugo Matés (Eds.), As migracións en Galiza e Portugal: Contributos desde as ciencias sociais (pp. 119-150). Santiago de Compostela: Candeia.Amnistía Internacional (2002): ¿Sabes a qué juegan tus hijos? Videojuegos, racismo y violación de derechos humanos. Madrid, Amnistía Internacional. Disponible a: http://www.es.amnesty.org/uploads/tx_useraitypdb/videojuegos2002.pdf.Amnistía Internacional (2007): Informe 2007: el estado de los derechos humanos en el mundo. Madrid, Editorial Amnistía Internacional. Disponible a: http://thereport.amnesty.org/document/172.Barton, L. (Coord.) (2008): Superar las barreras de la discapacidad: 18 años de Disability & Society. Madrid, Morata (pp. 327-340).Barton, L. (Coord.) (1998). Discapacidad y sociedad. Madrid: Morata.Bhabha, H. K. (2002). El lugar de la cultura. Buenos Aires: Manantial.Blanco, C. S. (2008). Discusiones curriculares críticas de la lectura y la escritura en la Etapa Infantil para el cambio social. Revista Iberoamericana de Educación, 47(1), 1-13.Aguado, T. (2008). Glosario: Educacción Intercultural. Retrieved from http://www.aulaintercultural.org/article.php3?id_article=3203.Aierbe, P., Díaz, I. e outros (2003). Análisis de prensa 2002: inmigración, racismo y xenofobia. San Sebastian, Tercera Prensa / Mugak.Aldrey Vázquez, J. A. (2006). As migracións de retorno. In R. C. Lois González & R. M. Verdugo Matés (Eds.), As migracións en Galiza e Portugal: Contributos desde as ciencias sociais (pp. 119-150). Santiago de Compostela: Candeia.Amnistía Internacional (2002): ¿Sabes a qué juegan tus hijos? Videojuegos, racismo y violación de derechos humanos. Madrid, Amnistía Internacional. Disponible a: http://www.es.amnesty.org/uploads/tx_useraitypdb/videojuegos2002.pdf.Amnistía Internacional (2007): Informe 2007: el estado de los derechos humanos en el mundo. Madrid, Editorial Amnistía Internacional. Disponible a: http://thereport.amnesty.org/document/172.Barton, L. (Coord.) (2008): Superar las barreras de la discapacidad: 18 años de Disability & Society. Madrid, Morata (pp. 327-340).Barton, L. (Coord.) (1998). Discapacidad y sociedad. Madrid: Morata.Bhabha, H. K. (2002). El lugar de la cultura. Buenos Aires: Manantial.Blanco, C. S. (2008). Discusiones curriculares críticas de la lectura y la escritura en la Etapa Infantil para el cambio social. Revista Iberoamericana de Educación, 47(1), 1-13.Brown, B. (2009). Desaprender la discriminación en educación infantil. Madrid: Morata.Cagiao Vila, P., & Peña Saavedra, V. (2008). Nós mesmos. Asociacionismo galego na emigración. Santiago de Compostela: Consello da Cultura Galega, Xunta de Galicia.Carrasco Pons, S. (2005, Xullo). La condición de minoría en la escuela multicultural: supuestos, retóricas y aportaciones de la literatura de investigación, con especial referencia al alumnado gitano. Boletín de la Asociación de Enseñantes con Gitanos, Nº 25, pp. 12-21. Disponible a: http://www.pangea.org/aecgit/boletines/boletin25.htm .Colectivo IOÉ. (1995): Extraños, distintos, iguales o las paradojas de la alteridad: discursos de los españoles sobre los extranjeros. Revista de Pedagogía, Nº 307, pp. 17-51.Consejo de Ministerios. (2010). Objetivos de la Educación para la década 2010-2020.Consellería de Educación e Ordenación Universitaria, & Emigración, C. d. (2005). Plan de Acollida. Orientacións para a súa elaboración. Retrieved from www.aulaintercultural.org/guia.../ACOGIDAYADAPTACION.pdf Córdoba, D., Sáez, J. e Vidarte, P. (Coords.) (2007): Teoría Queer: políticas bolleras, maricas, trans, mestizas (2ª

ed.). Madrid, Editorial Egales. Crespo, I; Lalueza, J. L. (2003): Culturas minoritarias, educación y comunidad. (en M. A. Essomba (ed.). Educación e inclusión social de inmigrados y minorías. Tejer redes de sentido compartido). Barcelona. PRAXIS.Crespo, I., Lalueza, J. L., & Perinat, A. (1994). Derecho a la propria cultura: universalidad de valores o sesgo de la cultua dominante. Infancia y Sociedad, 27/28, 283-294.De Gabriel Fernández, N. (2008). Elisa e Marcela: alén dos homes. Vigo: Nigratrea.Epp, J. R., Watkinson, A. M., & Filella, R. (1999). La violencia en el sistema educativo : del daño que las escuelas causan a los niños. Madrid: La Muralla.FETE-UGT. (2010). Libro Blanco de la Educación Intercultural.Fernández Enguita, M., Mena Martínez, L., & Riviere Gómez, J. (2010). Fracaso y abandono escolar en España. Barcelona: Fundación ?la Caixa?.Foucault, M. (1977). História da sexualidade. Lisboa: António Ramos.Foucault, M. (1988). Vigilar y castigar : nacimiento de la prisión (15 ed.). Madrid: Siglo XXI de España.Fundación Secretariado Gitano (2007) Competencias interculturales y resolución de conflictos: Apartado Interacción Multicultural. Aula Intercultural: http://www.aulaintercultural.org/article.php3?id_article=2541.Garreta i Bochaca, J. (2009). Escuela y familias inmigradas: Relaciones complejas. Revista Complutense de Educación, 20(2), 275-291.Gee, J. P., & Manzano Bernárdez, P. (2005). La ideología en los discursos lingüística social y alfabetizaciones. Madrid: Morata.Harwood, V. (2009). El diagnóstico de los niños y adolescentes problemáticos: Capítulo IV, Cuestionamiento de la facultad para diagnosticar niños problemáticos, pp. 85-106.Jackson, P. W., & Fundación Paideia. (1996). La vida en las aulas (4a ed ed.). La Coruña [etc.]: Fundación Paideia [etc.].Lacasa, P. (1994). Aprender en la escuela, aprender en la calle. Madrid: Aprendizaje Visor. Lanaspa, J. G., & Galán, J. I. P. (2006). Homofobia en el systema educativo. Retrieved from http://www.miescuelayelmundo.org/article.php3?id_article=600.Martín Rojo, L. (2004). Dilemas ideológicos. Estudios de Sociolingüística, 5(2), 191-205.Martín Rojo, L., Alcalá Recuerda, E., Garí Pérez, A., Mijares Molina, L., Sierra Rodrigo, I., & Rodríguez, M. Á. (2003). ¿Asimilar o integrar? Dilemas ante el multilingüismo en las aulas. Madrid: Centro de Investigación Documentación Educativa (CIDE), Ministerio de Educación, Cultura y Deporte.Martín Rojo, L., & Mijares, L. (2007). Voces del aula: Etnografías de la escuela multilingüe. Madrid: Centro de Investigación Documentación Educativa (CIDE), Ministerio de Educación, Cultura y Deporte.Méndez Zaballos, L., Hernández Castilla, R., & Lacasa, P. (2004). La colaboración creativa ante la exclusión de una niña "diferente." Cooperación educativa 74, pp. 33-38.Milstein, D., & Mendés, H. (1999). Escuela en el cuerpo : estudios sobre el orden escolar y la construcción social de los alumnos en escuelas primarias (1 ed ed.). Madrid: Miño y Dávila.Montón Sales, M.J. (2003): La integración del alumnado inmigrante en el centro escolar: orientaciones, propuestas y experiencias. Barcelona, Graó.Nieto Piñeroba, J. A. (2003). Antropología de la sexualidad. Madrid: Universidad Nacional de Educación a Distancia.Nieto Solis, J. A. (2003). Antropología de la sexualidad y diversidad cultural. Madrid: Talsa.Núñez Mayan, T. (2008): Da segregación á inclusión educativa. A Coruña, Laiovento.Nussbaum, L. (2004). Dilemas y desafíos de la educación lingüística. Edstudios de Sociolingüística, 5(2), 207-217.Palacio, A. e Romañach, J. (2007): Modelo de diversidad: la bioética y los derechos humanos como herramientas para alcanzar la plena dignidad en la diversidad funcional. Madrid, Diversitás.Paradise Loring, R. (2006). La interacción mazahua en el contexto cultural: ¿pasividad, o colaboración tácita? (No. 56). Col. Granjas Coapa.Peleteiro, I. (2005). Pedagogía critical y didáctica crítica: consideraciones para una práctica educativa orientada a los sectores en situación de desventaja y exclusión social. Revista de investigación educativa, 58, 49-62.Pereira Domínguez, M. d. C., & Pino Juste, M. R. (2005). Globalización y educación en valores: aportaciones educativas desde el fenomeno social de la muñeca Barbie. Revista Galega do Ensino, 47, 1421-1441.Pino Juste, M. R., & Domínguez Alonso, J. (2007). Atención á diversidade: o discurso e a práctica. Eduga, 51, 79-88.Popkewitz, T. S., & Brennan, M. (2000). El Desafío de Foucault : discurso, conocimiento y poder en la educación. Barcelona: Pomares-Corredor.Poveda, D. (2001). La educación de las minorías étnicas desde el marco de las continuidades-discontinuidades familia-escuela. Gazeta de Antropología, 17 (31). Disponible a: http://www.ugr.es/~pwlac/G17_31David_Poveda.html .Poveda, D., & Martín, B. (2004). Looking for cultural congruence in the education of Gitano children. Language and Education, 413-434.Quintáns Rodríguez, I. (2006). A política de integración social da inmigración na España: Crónica dun fracaso anunciado. In R. C. Lois González & R. M. Verdugo Matés (Eds.), As migracións en Galiza e Portugal: Contributos desde as ciencias sociais (pp. 173-179). Santiago de Compostela: Candeia.Rodríguez Izquierdo, R. M. (2009). Imagen social de los inmigrantes de los estudiantes universitarios de magisterio. Revista Complutense de Educación, 20(2), 255-274.Romero Bachiller, C., García Dauder, S., Bargueiras Martínez, C., & Grupo de Trabajo Queer. (2005). El eje del mal es heterosexual :

figuraciones, movimientos y prácticas feministas "queer" (1 ed ed.). Madrid: Traficantes de Sueños.Sánchez Riesco, R. (1997): Educación bilingüe de los niños españoles en la República Federal de Alemania. Revista de Ciencias de la Educación, Nº 132, pp. 473-501.Santamaría, E. (2008). Los inmigrantes como actores sociales: Dos digresiones críticas y una apuesta. In J. García Roca & J. Lacomba (Eds.), La inmigración en la sociedad española (pp. 833-848). Barcelona: Bellaterra.Santos, Guerra, M. Á. (1998). Hacer visible lo cotidiano. Madrid: Akal.Santos Rego, M. Á., & Lorenzo Moledo, M. d. M. (2008). Inmigración e escola en Galicia: a xestión pedagóxica da diversidade cultural. In X. M. Cid Fernández, X. C. Domínguez Alberte & R. Soutelo Vázquez (Eds.), Migracións na Galicia contemporánea (pp. 311-328). Santiago de Compostela: Sotelo Blanco Edicións.Silva Domínguez, C. (2008). Iniativas de formación en lingua galega para inmigrantes. In M. T. Díaz García, I. Mas Álvarez & L. Zas Varela (Eds.), Integración lingüística e inmigración (pp. 53-80). Santiago de Compostela: Universidade de Santiago de Compostela.Stainback, S. e Stainback, W. (2001): Aulas inclusivas: un nuevo modo de enfocar y vivir el currículo. Madrid, Narcea.Suárez Pazos, M. (2004). Los castigos y otras estrategias disciplinarias vistos a través de los recuerdos escolares. Revista de Educación 335, pp. 429-443.Terrén, E. (2004): Incorporación o asimilación: la escuela como espacio de inclusión social. Madrid, Los Libros de la Catarata (pp. 142-161).Torres Santomé, J., Paraskeva, J. M., & Costa, I. (2008). Multiculturalismo : anti-racista. Porto: Profedições.Unamuno, V., & Codó, E. (2007). Categorizar a través del habla: la construcción interactiva de la extranjeridad. Discurso & Sociedad, 1, 117-147.Unamuno, V., Tusón, Á., & Corona, V. (2008). Falar el nosotros de allá e el ellos de aquí: A variación do castelán como obxecto de reflexión e de ensino. In M. T. Díaz García, I. Mas Álvarez & L. Zas Varela (Eds.), Integración lingüística e inmigración (pp. 95-115). Santiago de Compostela: Universidade de Santiago de Compostela. van Dijk, T. (2003): Dominación étnica y racismo discursivo en España y América Latina. Barcelona, Gedisa.Wells, C. G. (2004). La unión de las dimensiones sociales, intelectuales y afectivas de la educación para transformar la sociedad. Aula de innovación educativa, 131, 51-57.Willis, P. (1988). Aprendiendo a trabajar cómo los chicos de la clase obrera consiguen trabajos de clase obrera. Torrejón de Ardoz: Akal.Zeichner, K. (2010) La formación del profesorado y la lucha por la justicia social. Morata.

Bibliografía complementaria	Unha lista de lecturas obrigatorias e complementarias, máis algúns documentos ou ligazóns aos documentos, atópanse na Moodle.

Recomendacións
Materias que se recomenda ter cursado previamente
Materias que se recomenda cursar simultaneamente
Materias que continúan o temario
Observacións

A

asistencia ás clases interactivas, nas que o alumando traballará de forma

colaborativa nos traballos e nas tarefas grupais, é obrigatoria. A falta sen

xustificación pode resultar na necesidade de avaliar a base do exame final.@font-face

{font-family:"Cambria Math";
panose-1:2 4 5 3 5 4 6 3 2 4;
mso-font-charset:0;
mso-generic-font-family:roman;
mso-font-pitch:variable;
mso-font-signature:-536870145 1107305727 0 0 415 0;}@font-face
{font-family:Calibri;
panose-1:2 15 5 2 2 2 4 3 2 4;
mso-font-charset:0;
mso-generic-font-family:swiss;
mso-font-pitch:variable;
mso-font-signature:-536859905 -1073732485 9 0 511 0;}p.MsoNormal, li.MsoNormal, div.MsoNormal
{mso-style-unhide:no;
mso-style-qformat:yes;
mso-style-parent:"";
margin:0cm;
mso-pagination:widow-orphan;
font-size:12.0pt;
font-family:"Calibri",sans-serif;
mso-ascii-font-family:Calibri;
mso-ascii-theme-font:minor-latin;
mso-fareast-font-family:Calibri;
mso-fareast-theme-font:minor-latin;
mso-hansi-font-family:Calibri;
mso-hansi-theme-font:minor-latin;
mso-bidi-font-family:"Times New Roman";
mso-bidi-theme-font:minor-bidi;
mso-ansi-language:GL;
mso-fareast-language:EN-US;}.MsoChpDefault
{mso-style-type:export-only;
mso-default-props:yes;
font-family:"Calibri",sans-serif;
mso-ascii-font-family:Calibri;
mso-ascii-theme-font:minor-latin;
mso-fareast-font-family:Calibri;
mso-fareast-theme-font:minor-latin;
mso-hansi-font-family:Calibri;
mso-hansi-theme-font:minor-latin;
mso-bidi-font-family:"Times New Roman";
mso-bidi-theme-font:minor-bidi;
mso-fareast-language:EN-US;}div.WordSection1
{page:WordSection1;}

(*)A Guía docente é o documento onde se visualiza a proposta académica da UDC. Este documento é público e non se pode modificar, salvo casos excepcionais baixo a revisión do órgano competente dacordo coa normativa vixente que establece o proceso de elaboración de guías